

Hasonmás az elektronikus sokszorosítás korában

Az elmúlt negyed században Magyarországon is átértékelődtek bizonyos, az írásbeliséghez kapcsolódó, változtathatatlanak gondolt fogalmak. Míg például a hazai könyvkiadás nagy szenzációi a nyolcvanas években a nyomtatott hasonmás kiadások voltak, többek között azért is, mert nagy érdeklődést kiváltó, hiánypótló és az antikváriumi forgalomból is többnyire hiányzó munkák jelentek meg így, a bő egy évtizeddel később itthon is megjelenő, elektronikus, digitálisan rögzített, virtuális kiadványok főként könnyű tárolhatóságuk miatt éppen e gyakorlat megszűnését hozták. De azért mégsem teljesen.

Az 1992 óta könyvkiadással is foglalkozó Borda Lajos és felesége bibliofil műveket, szépirodalmat, valamint szakkönyveket jelentetett meg. Kiadványait a míves igényesség, a gondosan megválasztott szerző és tartalom, az elsőrangú tipográfiai kialakítás azonosítja. Utóbbihoz sikerült megnyerniük a legjobb, nagy szakmai tudással és tapasztalattal rendelkező könyvtervezőket, nyomdákat. Igaz, kiadványsűrűség szempontjából tevékenységük nem olyan szapora, mint a többi piaci szereplőé, de nem is erre törekednek; viszont bőségesen ellensúlyozzák e látványos hiányt azok az egyedi jellegzetességek, amelyekkel minden általuk közreadott könyv külön-külön is rendelkezik.

Gvadányi József *Aprékaszión* című verses munkájának egyik variációja önmagában is könyvészeti különlegesség, hiszen csak négy példánya ismert, de a néhány oldalas tréfás köszöntő többi kiadása sem bővelkedik ismert példányszámokban. Az Eperjesen, valamikor 1783 és 1790 között megjelent mű Borda Lajos általi kiadása azt mutatja, hogy miként lehet a már megszokottól eltérő, mégis hiteles képet adó, nyomtatott hasonmást készíteni. Ez a szövegkiadási csemege tulajdonképpen könyv a könyvben, mivel az igen ritka alkalmi költemény látvány- és szöveghű megjelenítése sem nem valaminek a melléklete, sem nem önálló mű kísérfüzettel, hanem magának a felvezető kötetnek a része; aki ezt megvásárolja, méltán érezheti magát az eredeti vers tulajdonosának is. Gvadányi köszöntőjének a mai olvasó számára nehezen érthető helyei vannak, ezek feloldása, néhol szómagyarázatokkal, fordításokkal, a mai nyelvhasználó számára érthető átírásban az egyes oldalak melletti széles marginálison olvasható. Az idős korában irogatni kezdő Gvadányin kívül a kötet szerzői közé kell számítani még Torda Istvánt és V. Ecsedy Juditot, akik körültekintően, tartalmi és könyvészeti jelentőségének megfelelően foglalják össze azokat az ismereteket, amelyek a szerzővel, a mű keletkezésének kikövetkeztethető körülményeivel és a kiadványt előállító nyomdával összefüggnek. Velük egyenrangú alkotó a tipográfus, Kiss István, akinek figyelme mind a szövegtesten kívüli elemekre, mind a főszöveg többszörösen strukturált, folyó szöveget és illusztrációkat harmonikusan tartalmazó részeire is kiterjedt. Mivel pedig közös

munkáról van szó, feltétlenül meg kell említeni a terveket, elképzeléseket megvalósító Open Art nyomda munkáját is; a nyomda már sok szép Borda-kiadvány elkészítésében jeleskedett.

Két színre és letisztult formavilágra épül a kötéstábla s az előzések mintája, ebben a vonatkozásban rokonságban áll más Borda-kiadványokkal. A barna színű gerinc, amely visszatükröződik az első kötéstábla hasonló színű, a szerző nevét és a címet tartalmazó háromszögében, valamint az azonos mintasort inverzben tartalmazó kötéstábla, illetve előzék nyomban keretbe foglalja a könyvtestet. Ez utóbbi igen gondos tipográfiájára talán elég a tartalomnak megfelelő groteszk címet, s a két színre épülő, változatos, az általánostól és megszokottól eltérő kiemeléseket biztosító megoldást említeni, nem feledkezve meg az igen tiszta szövegtükrőről, amelyben még a lábjegyzetek indexei is a helyükön vannak. Említést érdemelnek természetesen a kellemesen megválasztott betűtípusok, különösen pedig az eredeti szöveg és a marginálison közölt jegyzetek egymással harmonizáló, egymást kiegészítő betűi.

E kötet azonban nem egyszerűen hasonmás, hanem tudományos kiadvány is. Ez azon túl, hogy Gvadányi itt közölt versével úgy lehet szembesülni, mintha az eredetit venné kezébe az olvasó, az egyes szövegrészekhez fűzött tárgyi és nyelvi magyarázatokban, a kiadástörténeti tények és a nyomdai cifrák feltárásában, de leginkább a kötet végén található illusztrált bibliográfiában érhető tetten. A jelen irodalomtudománya többfelé fészegeti a klasszikus kritikai és egyéb tudományos kiadások határait, ehhez a törekvéshez e kiadvány a bibliofília felől ad ötleteket.

Nyilvánvaló ugyanis: a könyveket olvasni és szeretni kell.

(Gvadányi József: Aprekaszión. Névnapi ugratás 1781-ből. Zebegény, Borda Antikvárium, 2005.)

Buda Attila

Egy „kis” téma nagyigényű földolgozása

Aki valamilyen felsőoktatási intézményben, egyetemen, főiskolán valaha kapcsolatba került a történettudománnyal, annak rendszerint az első évfolyam végére el kellett készítenie egy helyismereti tárgyú dolgozatot, olyan, viszonylag szűk témát tárgyaló értekezést, amely a lakóhelye vagy éppen az általa választott település egyik helyismereti momentumának alapos, tudományos igényű földolgozását adja. Ez afféle kutatás-módszertani előgyakorlat a későbbi, nagyobb lélegzetű évfolyamdolgozatokhoz, tudományos diákköri tanulmányokhoz, netán a diplomamunka megalkotásához. Aki tehát történelem szakon diplomát szerzett, annak gyakorlati tapasztalatai vannak a tekintetben, hogy a viszonylag szűk témáknak is olykor kimeríthetetlen mélysége van. Nos, erre mutat példát – mestermunka formájában – az ismert Csongrád megyei, szentesi történész, levéltáros Labádi Lajos,